

Met verlangen zien wij uit naar een nieuwe oogst van haar lyriek, want wij gelooven, dat op dat gebied haar werkelijkheidsbewustzijn het nog altijd gewonnen heeft van den droom.

ROEL HOUWINK

W. A. WAGENER, Sjanghai. Rotterdam, Brusse N.V., 1933.

De uitgever noemt dit boek in zijn prospectus meer een alarmkreet dan een roman. En dat is het inderdaad. „Sjanghai” is een alarmkreet, die na dreunen blijft in de ooren. Het is een chaotisch, kaleidoscopisch boek, geschreven op goed geluk, zonder dat de auteur, naar het schijnt, eenige moeite heeft gedaan zijn stof tot een sluitend geheel te verwerken. Hij heeft daardoor — recht tegen zijn eigen bedoelingen in overigens — zijn werk nagenoeg onleesbaar gemaakt. Het is hier en daar taai als een oude ossenhuid en men heeft al zijn aandacht nodig om zich door de bijna driehonderd bladzijden heen te worstelen. En toch is dit een boek, dat men wel iederen volwassene in de handen zou willen duwen. Want hoe bitter gaat ons alles aan, wat op deze bladzijden neergeschreven is. Kan iemand (een „rechtgeaard Christen” of zoo!) boos worden over den hoon, die hem in het gelaat wordt gespuwd? Kan men met recht (en niet uit schijnheiligheid!) verontwaardigd worden over de tergend openhartige wijze, waarop de schrijver allerlei erotische momenten heenvlecht door de taaie stof? Hij geeft u er trouwens ergens in het boek ter dege rekenschap van.

Ik beweer, dat ge dat niet kunt en dat ge dit boek in zijn wanstaltigheid aanvaarden móet, omdat het, alle juichende idealisten ten spijt, niet anders dan de waarheid zegt. En wij dienen den moed te hebben de waarheid te hooren, wanneer die door een tot in het diepst van zijn wezen verontrust en gefolterd mensch in onze ooren wordt geschreeuwd. Wij dienen den moed te hebben deze waarheid mede op ons te nemen in plaats van ons eraan te onttrekken door allerlei sluiksche redeneeringen.

Wanneer Wagener op blz. 256 van zijn boek het volgende neerschrijft: „Als een nieuw systeem mitrailleur-koeler beschermd kan worden, waarom zou dan een kind niet voor schending bewaard kunnen worden? Een kind is niet alleen maar „aardig”. Een kind is veel en veel meer. Een kind — ja, een kind is eigenlijk een heele wereld. En dan zoo’n kind te offeren aan de politiek . . .” Dan weet ik zeker, dat hij daarmee aan een waarheid raakt, die ons, als Christenen van hart, naam of traditie, in het geweten moest staan gebrand; en dan acht ik dien schrijver, al vloekt hij Christus met zijn waarheid, dichterbij de waarheid dan al onze „Christelijke” en „neutrale” schrijvers, mezelf in de eerste plaats. Als zoowel mijnheer Jansen en Pietersen als Paul Boncour, Mac Donald, Hoover, Goering, Mussolini en andere celebriteiten van het politieke wereldtooneel, deze waarheid ter harte namen, waarlijk ter harte en niet alleen op de lippen: bij speeches